

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/94/2000

CZTERY REFORMY W OPINII SPOŁECZNEJ: POINFORMOWANIE I OCENA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

CZTERY REFORMY W OPINII SPOŁECZNEJ: POINFORMOWANIE I OCENA

- Mimo upływu kilkunastu miesięcy od rozpoczęcia reform blisko trzy czwarte ankietowanych deklaruje słabe rozeznanie w zasadach działania zreformowanego ZUS (72%) oraz uprawnieniach samorządu terytorialnego (74%). Ponad trzy piąte (61%) respondentów czuje się słabo poinformowanych w sprawie zasad uczestnictwa w funduszach emerytalnych. Zbliżone odsetki badanych mają też słabą orientację w możliwościach korzystania ze służby zdrowia (63%) oraz zmianach, jakie wprowadzono w szkolnictwie (64%).
- W ocenie funkcjonowania każdej z reformowanych dziedzin negatywne opinie przeważają na pozytywnymi. Najwięcej krytycznych ocen odnosi się do opieki zdrowotnej (66%). Opinie o pozostałych reformowanych dziedzinach dopiero się kształtują: od 22% do 29% badanych nie ma jeszcze wyrobionego poglądu na ten temat.
- Od chwili rozpoczęcia reform ankietowani najczęściej są zdania, że reformy: emerytalna, administracyjno-samorządowa oraz edukacji nie mają znaczenia dla zwykłych ludzi. W ciągu ostatniego roku to poczucie jeszcze się umocniło w przypadku reformy emerytalnej i samorządowej. W ocenie reformy opieki zdrowotnej zdecydowanie przeważają opinie, że wprowadzone zmiany są niekorzystne dla ludzi.
- Ocena korzyści wynikających z wprowadzenia reform jest powiązana z poziomem wykształcenia oraz warunkami materialnymi: im wyższe wykształcenie i lepsza kondycja materialna ankietowanych, tym częstsze opinie, że wprowadzane zmiany są korzystne dla ludzi takich jak oni. Istotnym czynnikiem różnicującym są też poglądy polityczne badanych i ich stosunek do rządu. Orientacja prawicowa oraz poparcie dla rządu sprzyjają korzystnym ocenom społecznych skutków każdej z reform.

CBOS monitoruje społeczny odbiór rozpoczętych reform: emerytalnej, ochrony zdrowia i administracyjno-samorządowej od chwili wprowadzenia ich w życie w styczniu '99. Utworzenie gimnazjów można uznać za początek wdrażania - rozłożonej na lata - reformy edukacji. Właśnie dobiega końca pierwszy rok funkcjonowania reformowanego szkolnictwa. Okres, jaki upłynął od rozpoczęcia czterech wielkich reform, oraz zdobyte doświadczenia w tym zakresie pozwalają przypuszczać, że społeczeństwo ma już wykrystalizowane opinie o wprowadzonych zmianach.

W czerwcowym sondażu¹ pytaliśmy nie tylko o ogólne oceny dotyczące zreformowanych dziedzin, ale także o opinie na temat trudności i sukcesów każdej z reform. Zostaną one przedstawione w odrębnych komunikatach².

POINFORMOWANIE O ZMIANACH

Mimo upływu kilkunastu miesięcy od rozpoczęcia reform, wiedza o zasadach funkcjonowania zreformowanych dziedzin życia publicznego jest raczej słaba. Większość badanych deklaruje, że czuje się słabo poinformowana na ten temat (od 61% do 74% w zależności od dziedziny). Mniej więcej co czwarty ankietowany dobrze orientuje się w działaniach reformowanego ZUS (26%) oraz uprawnieniach poszczególnych organów samorządu terytorialnego (22%). Niespełna jedna trzecia (31%) respondentów czuje się dobrze poinformowana o zmianach w systemie szkolnictwa, a mniej niż dwie piąte deklaruje, że dobrze zna zasady uczestnictwa w funduszach emerytalnych oraz korzystania ze służby zdrowia (po 36%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (121) przeprowadzono w dniach 1-6 czerwca 2000 roku na 1098-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Komunikaty poświęcone lokalnym trudnościom i sukcesom związanym z wprowadzaniem w życie reformy edukacji, reformy ochrony zdrowia, reformy administracyjno-samorządowej oraz postrzeganiu wysokości świadczeń i sytuacji emerytów w zreformowanym systemie emerytalnym - w przygotowaniu.

Tabela 1

Jak by Pan(i) określił(a) stopień swojego poinformowania na temat:	Czy czuje się Pan(i) poinformowany:					
	bardzo dobrze i dobrze		słabo i bardzo słabo		Trudno powiedzieć	
	III 1999	VI 2000	III 1999	VI 2000	III 1999	VI 2000
	w procentach					
- działania zreformowanego ZUS-u (kto płaci składkę, jakiej wysokości, co się dzieje z pieniędzmi wpłacanymi przez ubezpieczonego do ZUS itp.)	24 (4)	26 (4)	72 (26)	72 (25)	3	1
- uczestnictwa w funduszach emerytalnych (kto może przystąpić do funduszu, komu się to opłaca, czym się należy kierować przy wyborze funduszu emerytalnego itp.)	25 (4)	36 (5)	70 (24)	61 (22)	5	3
- korzystania ze służby zdrowia (gdzie się leczyć, jak się dostać do specjalisty, jakie usługi są bezpłatne, a za jakie trzeba zapłacić itp.)	30 (4)	36 (4)	67 (20)	63 (20)	3	2
- uprawnień poszczególnych organów samorządu terytorialnego (jakie sprawy można załatwić w gminie, a z jakimi należy udać się do powiatu lub województwa itp.)	17 (2)	22 (2)	77 (32)	74 (26)	6	4
- zmian, jakie wprowadzono w szkolnictwie (m.in. jakie są obecnie rodzaje szkół, co się zmieniło w programach nauczania, zasadach wynagradzania nauczycieli i finansowania szkół, komu obecnie podlegają szkoły itp.)	-	31 (5)	-	64 (25)	-	5
W nawiasach podano odsetki odpowiedzi: „bardzo dobrze” i „bardzo słabo”.						

W ciągu ostatniego roku nie zmienił się stan poinformowania, a właściwie niedoinformowania o zasadach działania zreformowanego ZUS. Natomiast znacznie wzrósł odsetek poinformowanych na temat uczestnictwa w funduszach emerytalnych, zwłaszcza wśród respondentów do 44 roku życia. Jeśli jednak uwzględnimy fakt, że dla ankietowanych do 30 roku życia uczestnictwo w otwartych funduszach emerytalnych jest obligatoryjne, a dla osób w wieku od 30 do 44 lat - dobrowolne, to poinformowanie około połowy badanych z każdej kategorii wieku między 18 a 44 rokiem życia trudno uznać za wynik zadowalający. Oznacza to bowiem, że co drugi potencjalny klient drugiego filaru nie zna dokładnie zasad i kosztów uczestnictwa w otwartych funduszach emerytalnych.

Mniej więcej w jednakowym stopniu wzrosła orientacja dotycząca korzystania ze zreformowanej służby zdrowia oraz uprawnień samorządu terytorialnego (wzrost

odpowiednio o 6 i 5 punktów procentowych). Warto dodać, że w grudniu '99 - w rok po rozpoczęciu reform - trzy czwarte (75%) badanych miało już osobiste doświadczenia związane z korzystaniem ze służby zdrowia, a trzy piąte (61%) załatwiała jakieś sprawy w instytucjach administracji państwowej i samorządowej³. Oznaczałoby to, że w osiemnaście miesięcy po rozpoczęciu reform pacjenci i petenci w większości nie są zorientowani co, gdzie i jak należy załatwiać. Trudno jednak uznać, że jest to skutek wprowadzenia zmian. Nie dysponujemy danymi dotyczącymi poziomu wiedzy i stanu poinformowania o zasadach funkcjonowania poszczególnych sfer życia publicznego przed reformą. Wiemy tylko, że w roku '96 prawie trzy czwarte Polaków (73%) nie znało nawet podstawowych zasad obowiązującego wówczas od wielu lat systemu ubezpieczeń społecznych⁴. Trudno więc oczekiwać, że wraz z reformami ludzie zmienią nastawienie i zaczną się interesować systemem, w którym uczestniczą. Warto jednak dodać, że jednym z założeń reform było uproszczenie systemu emerytalnego, opieki zdrowotnej i samorządu terytorialnego, tak by droga pacjenta do lekarza, a petenta do urzędu była jak najkrótsza, a zasady zabezpieczenia na starość jasne i przejrzyste dla każdego uczestnika systemu.

Ogólnie można stwierdzić, że wiedza o każdej ze zreformowanych dziedzin jest wyraźnie powiązana z wykształceniem ankietowanych: im ono wyższe, tym większy odsetek osób deklaruje orientację w tym zakresie. Jest to zatem raczej pochodna ogólnych kompetencji obywatelskich niż zainteresowania wprowadzanymi zmianami.

OCENA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI PO WPROWADZENIU ZMIAN

W opinii ekspertów prace nad reformą emerytalną i ochrony zdrowia osiągnęły dopiero półmetek. Wprawdzie drugi filar ubezpieczeń formalnie zaczął już działać, ale poślizgi w przekazywaniu składek na konta w otwartych funduszach emerytalnych uniemożliwiły ich funkcjonowanie. Pojawiły się trudności w funkcjonowaniu pierwszego filaru, czyli zreformowanego ZUS. Na skutek problemów z systemem informatycznym do tej

³ Por. komunikat CBOS „Opinie o reformach w rok po ich wprowadzeniu”, styczeń 2000.

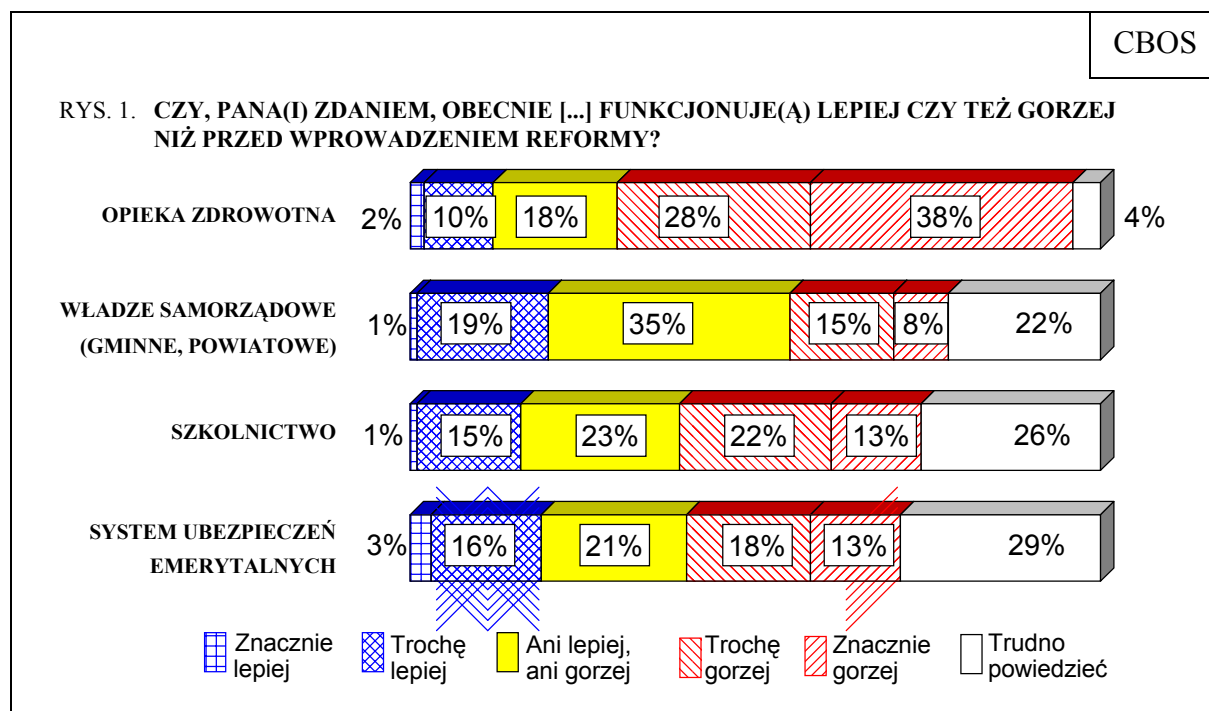
⁴ Por. komunikat CBOS „Emerytury i renty w społecznej świadomości”, maj '96.

pory nie uruchomiono indywidualnych kont. W dziedzinie ochrony zdrowia niewątpliwie pozostało znacznie więcej do zrobienia niż w „poprawianiu” systemu emerytalnego.

Największym problemem reformy administracyjno-samorządowej, która wbrew przewidywaniom okazała się operacją mało bolesną, jest to, że nowe jednostki ciągle pracują w niewiele zmienionym, starym systemie finansowym. To niewątpliwie ogranicza korzystanie z kompetencji przekazanych samorządom i nie spełnia oczekiwań społeczności lokalnych.

Reforma edukacji jest rozłożona do 2007 roku. Decyzje dotyczące szkolnictwa ponadgimnazjalnego dopiero zapadną.

Przypomnienie tych faktów wydaje się niezbędne przy omawianiu społecznego odbioru zmian. W tym kontekście w pełni zrozumiałe jest, że liczna grupa ankietowanych nie ma jeszcze wyrobionej opinii o zmianach, a ich skutki ocenia po nagłaśnianych przez media i osobiście doświadczanych elementach reformy, które zostały niedopracowane i wymagają „poprawki”, a niekiedy gruntownej zmiany.

W ocenie funkcjonowania każdej z reformowanych dziedzin opinie negatywne wyrażane są częściej niż pozytywne. Największy krytycyzm odnotowaliśmy w stosunku do funkcjonowania opieki zdrowotnej. Przejawia się to zarówno w tym, że oceny negatywne

ponad pięciokrotnie przeważają nad pozytywnymi, jak i w tym, iż niemal wszyscy respondenci mają wyrobione zdanie w tej sprawie (tylko 4% odpowiedzi „trudno powiedzieć”). Opinie o instytucjonalnych skutkach pozostałych reform dopiero się kształtują - od 22% do 29% badanych nie ma jeszcze wykrystalizowanego poglądu na ten temat.

DLA KOGO SĄ REFORMY?

W półtora roku po rozpoczęciu reformy emerytalnej oraz administracyjno-samorządowej najczęstsze jest przekonanie, że wprowadzone zmiany nie mają znaczenia dla zwykłych ludzi (odpowiednio: 39% i 40%). Co więcej, od grudnia '99 w obydwu przypadkach przeświadczenie to jeszcze się umocniło (wzrost wskazań o 3 punkty procentowe i 5 punktów). Również największa grupa badanych (37%) jest zdania, że reforma edukacji nie ma znaczenia dla ludzi takich jak oni.

W ocenie zmian systemu opieki zdrowotnej zdecydowanie przeważa opinia, że są one niekorzystne dla ludzi (55%).

Tabela 2

Jak Pan(i) sądzi, czy dla ludzi takich jak Pan(i) wprowadzenie:	Jest korzystne				Nie ma znaczenia				Jest niekorzystne				Trudno powiedzieć			
	III '99	VI '99	XII '99	VI '00	III '99	VI '99	XII '99	VI '00	III '99	VI '99	XII '99	VI '00	III '99	VI '99	XII '99	VI '00
	w procentach															
- reformy systemu emerytalnego	28	29	30	24	36	35	36	39	17	17	17	21	20	19	17	16
- reformy służby zdrowia	21	18	19	19	14	14	10	17	46	50	59	55	20	19	13	9
- reformy administracji państwowej (samorządowej) - związanej z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw	17	20	20	18	33	30	35	40	23	19	25	21	27	31	20	21
- reformy edukacji, szkolnictwa	-	-	-	18	-	-	-	37	-	-	-	23	-	-	-	22

W pierwszym roku wdrażania reformy emerytalnej opinie dotyczące społecznych korzyści związanych z reformą były stabilne: około 30% badanych uważało ją za korzystną dla zwykłych ludzi, ponad jedna trzecia (35%-36%) sądziła, iż jest ona bez znaczenia,

a 17% postrzegało zmiany jako niekorzystne dla siebie i innych. Wyraźnie widać, że w pierwszym roku wdrażania tej reformy odsetek dostrzegających korzyści wynikające z wprowadzonych zmian przeważał nad liczbą osób wyrażających opinię, że reforma jest dla ludzi niekorzystna. Obecnie nastawienie do reformy emerytalnej znacznie się zmieniło. Spadek (o 6 punktów) odsetka przekonanych, że jest ona korzystna dla ludzi, oraz wzrost (o 4 punkty) liczby osób wyrażających przeciwną opinię sprawił, że bilans społecznych korzyści i strat niemal się równoważy (24% wobec 21%). Umocniło się też przeświadczenie, że wprowadzone zmiany są bez znaczenia dla zwykłych obywateli. Oznacza to, że reforma, która do tej pory była najlepiej oceniana przez badanych, nie jest już tak jednoznacznie postrzegana. Można przypuszczać, że na tę opinię wpływają informacje o niesprawnym funkcjonowaniu obu filarów ubezpieczenia, opóźnieniach w uruchomieniu trzeciego filaru, zamrożeniu wkładów, które już powinny „zarabiać” na przyszłe emerytury itp.

Zmieniło się też nastawienie do społecznego znaczenia reformy administracyjno-samorządowej. Wprawdzie liczba respondentów oceniających ją pozytywnie jest od początku w zasadzie stabilna, ale w ciągu ostatnich sześciu miesięcy wzrosło (z 35% do 40%) przekonanie, że zmiany te nie mają znaczenia dla zwykłych ludzi. Jednocześnie nieco zmalała (z 25% do 21%) liczba badanych oceniających ją negatywnie. Mimo upływu czasu co piąty respondent nie ma wyrobionej opinii o znaczeniu wprowadzonych zmian.

W ciągu pierwszego roku funkcjonowania nowego systemu opieki zdrowotnej systematycznie narastało przekonanie, że zmienione zasady są niekorzystne dla ludzi. Obecnie tendencja ta została zahamowana. Od grudnia '99 zmniejszył się (z 59% do 55%) odsetek ankietowanych postrzegających reformę służby zdrowia jako niekorzystną, wzrosła zaś (z 10% do 17%) liczba uważających, że nie ma ona znaczenia. Od chwili wprowadzenia w życie reformy opieki zdrowotnej średnio co piąty badany ocenia, że jest ona korzystna dla ludzi. Zahamowanie tendencji do pogarszania się społecznej opinii o tej reformie nie zmienia faktu, że nadal jest ona najgorzej oceniana, zarówno ze względu na postrzeganie wynikających z niej korzyści dla zwykłych ludzi, jak i w porównaniu z pozostałymi reformami.

Tabela 3

Kategorie społeczno-demograficzne	Czy dla ludzi takich jak Pan(i) wprowadzenie reformy systemu emerytalnego, służby zdrowia, administracji i edukacji jest korzystne czy też niekorzystne?*							
	Reforma systemu emerytalnego		Reforma służby zdrowia		Reforma administracji państwowej		Reforma edukacji	
	Korzystna	Niekorzystna	Korzystna	Niekorzystna	Korzystna	Niekorzystna	Korzystna	Niekorzystna
	w procentach							
OGÓLEM	24	21	19	55	18	21	18	23
Wiek								
Od 18 do 24 lat	54	6	33	39	30	9	31	11
25-34	42	19	21	52	17	17	24	28
35-44	28	24	19	56	19	25	22	31
45-54	10	30	20	53	18	28	15	24
55-64	5	17	12	69	16	20	9	22
65 lat i więcej	5	21	10	62	8	19	4	16
Wykształcenie								
Podstawowe	13	18	18	56	13	21	13	18
Zasadnicze zawodowe	16	27	17	60	14	22	13	21
Średnie	33	20	21	54	23	20	24	26
Wyższe	45	11	26	41	27	15	20	28
Ocena własnych warunków materialnych								
Złe	15	28	14	63	10	27	11	28
Średnie	24	19	19	55	18	20	17	22
Dobre	40	11	29	40	31	10	28	17
Poglądy polityczne								
Lewica	21	28	12	67	18	26	17	33
Centrum	24	19	20	56	14	26	16	25
Prawica	35	12	34	41	31	14	26	13
Niezdecydowani	17	22	16	50	10	13	12	15
Stosunek do rządu								
Zwolennicy	42	10	38	38	34	13	30	15
Przeciwnicy	19	26	12	66	15	25	15	30
Obojętni	22	19	23	46	14	18	16	16
Niezdecydowani	17	14	4	55	8	12	3	15
* Pominięto odpowiedzi: „nie ma znaczenia” oraz „trudno powiedzieć”.								

Nie ma danych porównawczych dotyczących opinii o społecznych korzyściach wynikających z utworzenia gimnazjów, które zapoczątkowały istotne zmiany w strukturze przyszłego systemu edukacyjnego dzieci i młodzieży. Obecnie respondenci najczęściej sądzą, że z punktu widzenia zwykłych obywateli zmiana ta jest bez znaczenia (37%), a opinie, że reforma jest niekorzystna (23%) nieco przeważają nad przekonaniem o płynących z niej korzyściach (18%). Co piąty (22%) badany nie ma wyrobionego zdania na temat społecznych skutków reformy edukacji.

Stopień społecznego uwarunkowania poglądów jest różny w zależności od reformy, której dotyczy. Reforma emerytalna jest korzystna przede wszystkim w opinii ludzi młodych, którzy dopiero „wchodzą” do systemu. Reforma opieki zdrowotnej budzi szczególny niepokój badanych powyżej 55 roku życia. Reforma edukacji jest pozytywnie oceniana tym częściej, im ankietowani są młodszy.

Ogólnie można stwierdzić, że im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna badanych, tym częściej postrzegają oni wszystkie wprowadzone zmiany jako korzystne dla zwykłych ludzi. Z tej reguły wyłamują się tylko oceny zmian w szkolnictwie: w tym przypadku wykształcenie różnicuje opinie w sposób nieregularny. Największy krytycyzm w stosunku do każdej z reform przejawiają grupy słabe ekonomicznie: im gorsze warunki życia, tym częściej każda z reform oceniana jest negatywnie.

Istotnym czynnikiem różnicującym opinie o reformach są poglądy polityczne. Przekonania prawicowe sprzyjają korzystnym ocenom każdej z reform. Wśród osób o poglądach prawicowych opinie o korzyściach wynikających z reform emerytalnej, samorządowej i edukacji przeważają nad opiniami, że reformy są niekorzystne dla ludzi. Nawet w przypadku powszechnie krytykowanej reformy służby zdrowia odsetek badanych dostrzegających korzyści z wprowadzonych zmian niewiele ustępuje liczbie osób uznających je za niekorzystne. Wśród identyfikujących się z lewicą w ocenie każdej z reform przeważają opinie, że reformy są niekorzystne dla ludzi.

Postrzeganie reform jest też powiązane ze stosunkiem do rządu: jego zwolennicy postrzegają każdą z reform w korzystniejszym świetle niż przeciwnicy rządu czy osoby deklarujące wobec niego obojętność. Wśród zwolenników rządu, inaczej niż wśród jego

przeciwników, w ocenie reform emerytalnej, samorządowej i szkolnictwa pozytywne opinie przeważają nad deklaracjami, że wprowadzone zmiany są niekorzystne dla ludzi. W ocenie skutków zmian w ochronie zdrowia zdania są podzielone: taka sama liczba zwolenników rządu uważa, iż reforma jest korzystna, co sądzi, że niekorzystna. Można stąd wnosić, że opinie o reformach zapoczątkowanych przez rząd powiązane są z identyfikowaniem się z prawicą oraz wiarą w skuteczność rozpoczętych przez nią zmian ustroju społecznego.

W ocenie funkcjonowania każdej z reformowanych dziedzin opinie negatywne wyrażane są częściej niż pozytywne. Najbardziej krytyczne są poglądy na temat funkcjonowania opieki zdrowotnej. Tym opiniom towarzyszy niski stopień poinformowania o działaniu instytucji ubezpieczeń emerytalnych, kompetencjach samorządów, zmianach w funkcjonowaniu placówek i usług medycznych.

W porównaniu z notowaniami z pierwszego roku funkcjonowania reformy emerytalnej zmalało przekonanie o korzyściach płynących ze zmiany systemu. Ogólnie można stwierdzić, że trzy spośród czterech reform: emerytalna, administracyjno-samorządowa i edukacji ze względu na postrzeganie społecznych korzyści oceniane są mniej więcej jednakowo. W społeczeństwie brak przeświadczenia, że reformy są „dla ludzi”. W odniesieniu do każdej z nich ankietowani najczęściej stwierdzają, że wprowadzone zmiany są bez znaczenia. W zbliżony sposób postrzegany jest też bilans korzyści i strat: mniej więcej taka sama liczba badanych ocenia każdą z reform jako korzystną ludzi takich jak oni (od 18% do 24%) i jako niekorzystną (od 21% do 23%). Zwraca uwagę krytycyzm w ocenie reformy służby zdrowia, która przez ponad połowę respondentów (55%) jest postrzegana jako niekorzystna dla zwykłych obywateli.

W ostatnich sześciu miesiącach pogorszyły się opinie dotyczące reformy emerytalnej, dotychczas najlepiej ocenianej, zahamowana została również - odnotowana w pierwszym roku po wprowadzeniu - tendencja do pogarszania się społecznych ocen reformy opieki zdrowotnej. Zmiany te nie są jednak duże i należałoby raczej mówić o kształtowaniu się opinii w trakcie nabywania osobistych doświadczeń w kontaktach z reformowanymi instytucjami.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie **system ubezpieczeń emerytalnych** funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?
(%)

	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	21	31	29	1096
Płeć					
Mężczyźni	22	20	30	28	521
Kobiety	17	21	32	30	575
Wiek					
18-24 lat	43	17	17	24	155
25-34	25	21	31	24	194
35-44	21	19	35	25	207
45-54	14	24	36	27	235
55-64	10	26	28	36	122
65 lat i więcej	6	18	34	42	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	21	21	26	32	401
Miasto do 20 tys.	13	24	34	30	142
20-100 tys.	21	21	33	25	228
101-500 tys.	15	22	34	29	201
501 tys. i więcej mieszk.	25	14	35	26	125
Wykształcenie					
Podstawowe	16	18	27	40	305
zasadnicze zawodowe	14	22	35	29	288
Średnie	22	23	32	23	403
Wyższe	34	18	28	20	100
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	31	12	36	20	65
Prac. umysł. niż. szczebla	20	32	32	16	114
Pracownicy fiz.- umysł.	28	18	23	32	99
Robotnicy wykwalifikowani	17	28	32	22	106
Robotnicy niewykwalifik.	30	13	29	28	41
Rolnicy	11	19	28	41	59
Pracujący na własny rach.	28	18	42	12	51
Bierni zawodowo					
Renciści	14	19	34	33	126
Emeryci	7	20	34	39	208
Uczniowie i studenci	44	19	11	26	74
Bezrobotni	23	10	29	37	94
Gospodynie domowe i inni	5	33	40	22	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	21	27	30	22	212
spółce właścicieli	20	18	39	23	105
prywatnych i państwa	28	20	29	22	173
sekt. pryw. poza rolnict.	16	20	28	36	75
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	15	22	31	32	152
276-399	13	26	36	25	133
400-549	21	15	37	27	234
550-799	17	20	38	24	180
Powyżej 799 zł	28	23	27	22	165
Ocena własnych war. mater.					
Złe	12	19	39	30	391
Średnie	20	21	28	31	467
Dobre	31	23	23	24	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	25	25	25	25	79
Raz w tygodniu	17	23	29	30	574
1-2 razy w miesiącu	19	15	37	29	160
Kilka razy w roku	25	20	30	25	186
W ogóle nie uczestniczy	17	11	36	35	95
Poglądy polityczne					
Lewica	16	16	41	27	347
Centrum	18	24	31	26	267
Prawica	30	25	23	22	232
Trudno powiedzieć	15	19	24	41	248

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie **opieka zdrowotna** funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?
(%)

	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	18	66	4	1096
Płeć					
Mężczyźni	11	18	67	4	521
Kobiety	13	18	65	4	575
Wiek					
18-24 lat	18	18	59	4	155
25-34	15	20	61	5	194
35-44	11	17	70	2	207
45-54	9	19	68	4	235
55-64	11	15	72	2	122
65 lat i więcej	10	17	67	6	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	22	58	5	401
Miasto do 20 tys.	8	19	70	3	142
20-100 tys.	12	16	68	4	228
101-500 tys.	12	14	72	2	201
501 tys. i więcej mieszk.	8	12	77	4	125
Wykształcenie					
Podstawowe	10	24	61	6	305
Zasadnicze zawodowe	11	20	67	2	288
Średnie	13	14	70	3	403
Wyższe	21	7	63	9	100
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	10	67	4	65
Prac. umysł. niż. szczebla	11	15	71	3	114
Pracownicy fiz. - umysł.	16	24	56	4	99
Robotnicy wykwalifikowani	7	18	73	2	106
Robotnicy niewykwalifik.	9	18	68	4	41
Rolnicy	4	23	69	4	59
Pracujący na własny rach.	19	19	55	7	51
Bierni zawodowo					
Renciści	14	15	67	4	126
Emeryci	11	15	69	5	208
Uczniowie i studenci	11	21	63	5	74
Bezrobotni	16	15	66	3	94
Gospodynie domowe i inni	8	28	62	2	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	12	17	68	3	212
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	14	78	0	105
sekt. pryw. poza rolnict.	18	18	57	6	173
prywatnym gosp. rolnym	9	19	69	3	75
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	12	22	64	2	152
276-399	9	20	67	4	133
400-549	13	13	68	5	234
550-799	8	12	77	2	180
Powyżej 799 zł	15	16	65	5	165
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	14	73	3	391
Średnie	11	19	65	4	467
Dobre	18	20	58	4	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	25	15	58	2	79
Raz w tygodniu	14	18	64	4	574
1-2 razy w miesiącu	12	15	72	1	160
Kilka razy w roku	6	22	67	5	186
W ogóle nie uczestniczy	3	19	72	6	95
Poglądy polityczne					
Lewica	7	10	80	3	347
Centrum	11	25	61	2	267
Prawica	23	19	54	3	232
Trudno powiedzieć	9	19	64	8	248

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie **władze samorządowe (gminne, powiatowe)** funkcjonują lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?
(%)

	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	35	23	22	1096
Płeć					
Mężczyźni	24	35	24	17	521
Kobiety	16	34	23	27	575
Wiek					
18-24 lat	33	29	16	23	155
25-34	23	36	23	18	194
35-44	23	34	27	15	207
45-54	15	43	26	17	235
55-64	20	31	22	28	122
65 lat i więcej	7	32	23	38	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	20	39	21	20	401
Miasto do 20 tys.	21	38	29	12	142
20-100 tys.	21	34	21	25	228
101-500 tys.	17	31	22	30	201
501 tys. i więcej mieszk.	19	24	32	26	125
Wykształcenie					
Podstawowe	16	34	22	28	305
Zasadnicze zawodowe	16	39	27	19	288
Średnie	23	33	23	21	403
Wyższe	25	33	19	22	100
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	27	25	21	65
Prac. umysł. niż. szczebla	21	45	19	15	114
Pracownicy fiz. - umysł.	21	36	26	17	99
Robotnicy wykwalifikowani	24	40	25	11	106
Robotnicy niewykwalifik.	16	48	29	6	41
Rolnicy	17	47	15	20	59
Pracujący na własny rach.	28	30	26	16	51
Bierni zawodowo					
Renciści	15	27	24	35	126
Emeryci	13	32	23	33	208
Uczniowie i studenci	39	28	10	23	74
Bezrobotni	14	26	34	26	94
Gospodynie domowe i inni	17	47	24	13	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	26	37	23	14	212
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	39	34	12	105
sekt. pryw. poza rolnict.	24	36	22	18	173
prywatnym gosp. rolnym	19	39	19	23	75
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	18	42	23	17	152
276-399	15	40	26	18	133
400-549	21	33	25	21	234
550-799	18	28	25	29	180
Powyżej 799 zł	23	34	22	21	165
Ocena własnych war. mater.					
Złe	14	34	27	25	391
Średnie	18	37	23	22	467
Dobre	32	32	16	19	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	19	41	17	22	79
Raz w tygodniu	20	34	23	23	574
1-2 razy w miesiącu	22	29	25	24	160
Kilka razy w roku	19	33	27	21	186
W ogóle nie uczestniczy	13	46	21	20	95
Poglądy polityczne					
Lewica	17	38	27	17	347
Centrum	21	38	23	19	267
Prawica	29	31	23	16	232
Trudno powiedzieć	13	31	18	38	248

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie **szkolnictwo** funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?

(%)

	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	23	35	27	1096
Płeć					
Mężczyźni	18	22	34	26	521
Kobiety	15	23	35	27	575
Wiek					
18-24 lat	29	27	26	17	155
25-34	18	21	36	25	194
35-44	20	31	34	16	207
45-54	15	21	40	24	235
55-64	9	22	36	33	122
65 lat i więcej	5	15	33	47	183
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	22	36	27	401
Miasto do 20 tys.	11	20	44	24	142
20-100 tys.	22	22	32	24	228
101-500 tys.	17	28	24	31	201
501 tys. i więcej mieszk.	13	19	41	27	125
Wykształcenie					
Podstawowe	12	18	31	39	305
Zasadnicze zawodowe	17	24	34	25	288
Średnie	16	25	36	22	403
Wyższe	25	22	40	14	100
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	29	16	43	12	65
Prac. umysł. niż. szczebla	14	30	38	18	114
Pracownicy fiz. - umysł.	21	32	23	25	99
Robotnicy wykwalifikowani	13	25	41	21	106
Robotnicy niewykwalifik.	23	18	38	20	41
Rolnicy	10	21	52	17	59
Pracujący na własny rach.	23	25	30	23	51
Bierni zawodowo					
Renciści	15	18	30	37	126
Emeryci	5	16	36	44	208
Uczniowie i studenci	27	34	25	14	74
Bezrobotni	21	18	32	29	94
Gospodynie domowe i inni	19	30	34	17	59
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	19	26	39	16	212
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	22	49	23	105
sekt. pryw. poza rolnict.	22	26	25	26	173
prywatnym gosp. rolnym	15	21	49	15	75
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	14	26	35	25	152
276-399	13	28	40	19	133
400-549	18	20	38	24	234
550-799	15	23	31	31	180
Powyżej 799 zł	20	20	30	30	165
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	20	41	27	391
Średnie	15	25	32	27	467
Dobre	27	22	27	25	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	25	26	26	79
Raz w tygodniu	17	22	36	25	574
1-2 razy w miesiącu	15	23	33	29	160
Kilka razy w roku	18	23	33	26	186
W ogóle nie uczestniczy	6	22	41	31	95
Poglądy polityczne					
Lewica	14	18	45	23	347
Centrum	17	26	32	25	267
Prawica	25	25	30	20	232
Trudno powiedzieć	10	23	27	40	248